

PROIZVODNJA V PRVIH DEVETIH MESECIH

Gibanje skupne proizvodnje brez kmetijstva kaže v 9 mesecu letošnjega leta znaten porast tako v primerjavi z istim mesecem lanskega leta kakor tudi v razmerju do prejšnjih letošnjih mesecev. Skupna proizvodnja brez kmetijstva je zaznamovala v septembru porast 18 % v odnosu na povprečje leta 1955. To gibanje kažejo naslednje številke (mesečno povprečje 1955 je vzeto kot 100):

	1955	1956
september	108	118
povprečje za 9 mes.	97	97

Iz teh podatkov izhaja, da je doseglja šele ob koncu devetega

meseca skupna proizvodnja brez kmetijstva isto raven kakor od januarja do septembra lani.

Družbeni plan za leto 1956 je določal povečanje družbenega proizvoda za 4 % v primerjavi z letom 1955. Ker kmetijska proizvodnja ni v znatni meri izpolnila pričakovanih rezultatov in zaradi zmanjšanja nekaterih drugih proizvodnih področij (na primer v gradbeništvu), bo ta plan ustvarjen nekaj nižje. Če pa se bo porast skupne proizvodnje brez kmetijstva nadaljeval s sedanjim povprečnim tempom, tedaj bi mogli do konca leta realizirati skupno proizvodnjo brez kmetijstva z okrog 103 do 104 % v primerjavi z letom 1955.

GRADBENA DEJAVNOST

Značilno je gibanje gradbene dejavnosti v letošnjem letu. Kakor je znano, je po družbenem planu za letošnje leto — na temelju planiranega znižanja investicij — določeno, da bo gradbena dejavnost nižja za 16 % v primerjavi z lanskim letom. To

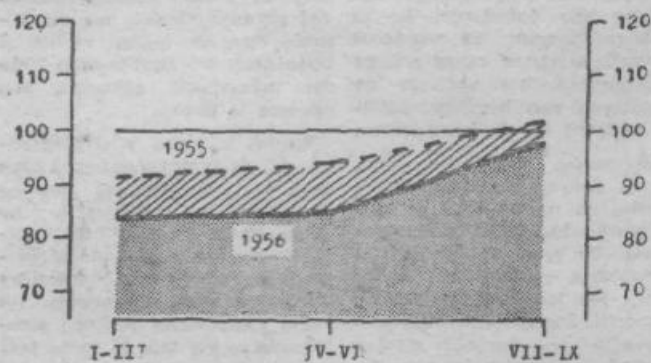
je bilo storjeno iz znanih razlogov kot eden izmed ukrepov za ureditev tržišča. Samo gibanje gradbene dejavnosti doslej pa kaže, da je zmanjšanje večje, kakor je bilo določeno po planu. To najbolje pokažejo naslednji podatki (mesečno povprečje 1955 smo vzeli kot 100):

	Januar-september 1956	Razlika v primerjavi z istim razdobjem 1955
Vrednost gradbenih del	72	zmanjšanje 28 %
Opravičene efektivne ure	72	zmanjšanje 28 %

Področje gradbenišтва je po vsem tem vplivalo na zmanjšanje skupne proizvodnje. Kakor smo že omenili, je bilo določeno, da bi se gradbena dejavnost gibal za okrog 16 % pod lanskim nivojem, doslej pa je bilo doseženo za 28 %. Pripom-

niti pa moramo, da so pri tem sodelovali tudi drugi dejavniki, v prvi vrsti slabe vremenske razmere ob začetku letošnjega leta, nato zamude pri sprejemanju letošnjih družbenih planov in podobno.

POTROŠNJA

Če pregledujemo skupno potrošnjo v prvih 9 mesecih, pridemo do sklepa, da je bila v skupnem znesku za 7 % nižja v primerjavi z istim razdobjem lanskega leta. Čeprav podatki, ki jih jemljemo za ta račun, niso popolni, vendarle zelo jasno kažejo gibanje na področju potrošnje. Naslednja tabela kaže gibanje potrošnje po osnovnih skupinah potrošnikov v letošnjem letu (povprečje 1955 je vzeto kot 100):

	Januar-september 1956
Blagovni izdatki prebivalstva	105
Investicije družbenega sektorja	86
Materijski nakupi države (po vseh proračunih)	80

(Nadaljevanje na 5. strani)

Kakor izhaja iz teh podatkov, kažejo podatki o potrošnji, da se ni samo zmanjšala skupna potrošnja, temveč da so se v skupni potrošnji znatno zmanjšali potrošnja za investicije in materialni nakupi države, medtem ko so se blagovni izdatki prebivalstva povečali za 5 %.

Blagovni izdatki prebivalstva so v grafikonu podani po blagajniškem planu Narodne banke. Dodani so tudi zneski nakupa blaga s potrošniškimi krediti. Podatki upoštevajo tekoče cene. Če upoštevamo porast cen na drobno v prvih 9 mesecih letošnjega leta, tedaj so blagovni izdatki prebivalstva približno isti, kakor so bili lani.

Nakup in prodaja žita po prostih cenah

Zvezni izvršni svet je sprejel več predpisov, s katerimi se vnašajo v promet z žitom določene spremembe. Te spremembe dejansko pomenijo prehod na bolj sproščen režim prometa in cen žita, za kar so ustvarjeni potrebni materialni pogoji.

Stanje na žitnem trgu

Pridelek žita ne zadostuje, da bi z njim zadovoljili narasle potrebe prebivalstva, krmljenja živine in industrijske predelave. Zato uvažamo znatne količine pšenice. Potrebe po koruzi, ječmenju in ovsu pa krijemo večinoma iz domače proizvodnje, ki ni zadostna, da bi zadovoljila vse povpraševanje. Da bi zagotovili preskrbo prebivalstva po dostopnih cenah, smo v pogojih zaostale proizvodnje in omejenih blagovnih skladov obdržali pri nakupu in prodaji žita režim čvrstih, določenih cen. Tako so v razliko od drugih kmetijskih pridelkov promet in cene žita pod precej močnim administrativnim nadzorom.

Dosedanji režim prometa z žitom pa je imel določene negativne posledice na tržišču z vsemi pridelki. Prišlo je do znatnih razlik med temi določenimi cenami — po katerih so zadrževali in odkupovali žito — in cenami, ki so se oblikovale na prostem trgu. V nežitorodnih krajih so te razlike še večje kakor v žitorodnih. Zato je šla prodaja žita iz domače proizvodnje večinoma mimo socialistične trgovinske mreže.

Odkup žita po zadrugah in odkupnih podjetjih se je dejansko skril na pobiranje meric in na kontrahiranje sorazmerno majhnih količin. Letos smo na primer računali, da bo odkupljeno okrog 200.000 ton pšenice, kar znaša le okrog 10 % pridelka. Od tega odpade samo na merice okrog 120.000 ton, drugo pa so kontrahirane količine. Koruze smo letos kontrahirali okrog 70.000 ton. Zaradi zaostajanja dosedanjih določenih cen za tržišnimi cenami so bili pogoji za odkup pšenice in koruze zelo neugodni. To velja tudi za oves in ječmen.

Tako je razlika med določenimi odkupnimi in tržišnimi cenami privedla do tega, da se prodaja največji del žita na kmetijskih trgih. To zelo izkoriščajo razni prekupčevalci, ki so našli v trgovini z žitom donosen posel. Za tako njihovo spekulantsko dejavnost so ugodni pogoji: povpraševanje po žitu je precej močno, razlike v cenah med žitorodnimi in nežitorodnimi kraji pa so velike itd. Tako spravljajo na račun skupnosti visoke zasluzke.

To je eden izmed aktualnih problemov v prometu z žitom. Drugi je v tem, da so zelo oteženi pogoji za preskrbo industrijskih in drugih gospodarskih podjetij s koruso in ječmenom, ker je bil zaradi razlike med dosedanjimi določenimi odkupnimi in tržno ceno odkup teh pridelkov minimalen.

Ukrepi za ureditev prometa

Z novimi predpisi je določeno, da lahko kmetijske zadruga in

pooblaščen trgovinska podjetja odkupujejo vse vrste žita po cenah, ki ustrezajo pogojem na trgu. Te gospodarske organizacije se bodo medsebojno dogovarjale o cenah, ki jih bodo ponudile pridelovalcem, da ne bi s svojim neorganiziranim nastopom izkvala neupravičeno povečanje žitnih cen.

Tako odkupljeno pšenico in rž lahko kmetijske zadruga prodajo po prosto formiranih cenah drugim zadrugam ali podjetjem. Doslej so lahko zadruga prodale odkupljene količine pšenice in rži samo pooblaščenim podjetjem, ki so se ukvarjala s prometom z žitom, to pomeni, da so poslovale kot komisijonariji teh podjetij. V prihodnje bo mogoče, da bodo zadruga poslovale v prometu s pšenico in ržo popolnoma samostojno (na svoj račun), medtem ko so to pravico imele doslej samo pri prometu s koruso, ječmenom in ovsom (pravica svobodne prodaje odkupljenih količin po svobodno formiranih cenah). To izenačevanje pšenice in rži z drugim žitom predstavlja prav tako koristen ukrep na poti ureditve tržišča.

Tako odkupljene količine pšenice in rži — katerih prodajna cena se bo prosto formirala in bo vsekakor višja, kakor so prodajne cene uvožene pšenice, mlinske merice in dosedanjega kontrahiranja — ne bodo imele nobenega vpliva na ceno kruha in moke, s katerimi se po socialistični mreži oskrbuje mestna in drugo neproizvajalno prebivalstvo. Za preskrbo mestnega in drugega neproizvajalnega prebivalstva so zagotovljene zadostne količine pšenice, ki jo bodo prodajali po dosedanjih cenah. Količine pšenice in rži pa, ki bodo odkupljene po dogovorjenih tržnih cenah, bodo prodajane samo v zrnu in bodo odhajale večinoma v nežitorodne kraje namesto tistih količin, ki so jih doslej tam prodajali.

na trgih in po posredovanju raznih prekupčevalcev.

S predpisi je prav tako določeno, da so kmetijske zadruga, kmetijska posestva, kmetijske obdelovalne zadruga in ekonomije oproščene plačevanja dopolnilne (višje) tarife za prevoz pšenice in rži. Tako bo praktično dopolnilna prevozna tarifa veljala samo za zasebnike, ki prevažajo žito.

Novi predpisi o kontrahiranju

Spremembe v režimu prometa in cen žita so zahtevale tudi spremembo dosedanjega načina kontrahiranja.

Doslej se je kontrahiralo po vnaprej določenih cenah, ki niso bile prožne in ki se niti niso dovolj prilagajale položaju na trgu. V takih pogojih kontrahiranje ni bilo uspešno. Z novimi predpisi je določeno, da se kontrahira po cenah, ki ustrezajo pogojem tržišča v trenutku, ko se sklepajo pogodbe o dobavi žita s pridelovalci. Če bodo na tržišču cene žita v času dobave kontrahiranih količin višje od kontrahiranih cen, bodo zadruga in odkupna podjetja plačale pridelovalcem kontrahirane količine po teh višjih cenah. Če pa bodo pooblaščenec gospodarske organizacije v času dobave odkupovale žito po cenah, ki bodo nižje od kontrahiranih, bodo v tem primeru pridelovalcem, ki bodo kontrahirali, izplačale polno kontrahirano ceno. Tako bodo pridelovalci bolj zainteresirani za kontrahiranje z zadrugami in pooblaščenimi trgovinskimi podjetji kakor doslej. To je zelo pomembno, ker predstavlja kontrahiranje zelo koristno metodo za napredek same proizvodnje žita.

Z novimi predpisi so prav tako ustvarjene večje možnosti kakor doslej, da se uporabijo razne oblike povezovanja med zadrugami in pridelovalcem s pogodbami o kontrahiranju — z določanjem raznih pogojev, ki najbolj ustrezajo tako prvim kakor drugim. Podjetja bodo mogla nuditi večjo pomoč zadrugam pri pospeševanju pridelovanja žita in ureditvi prometa.

Novi predpisi predstavljajo pomemben korak naprej pri ureditvi prometa z žitom. Na prvem mestu težijo ti ukrepi za tem, da se promet z žitom usmeri po socialistični mreži, predvsem po kmetijskih zadrugah, in da se zmanjša tekočimenu mali tržni promet, ki se je čedalje bolj širil. To bo ugodno vplivalo na pridelovanje žita, ker bodo lahko tako zadruga kakor trgovinska podjetja več prispevale za napredek pridelovanja. Z neposrednim povezovanjem s pridelovalcem s pomočjo prometa in kontrahiranja bodo zadruga sposobne, da bodo z raznimi oblikami pomoči pridelovalcem bolj učinkovito in neposredno vplivale na povečanje donosa žita, ki običajno zaostaja za našimi sedanjimi možnostmi.

Novi ukrepi bodo prav tako izboljšali pogoje preskrbe industrijskih in drugih gospodarskih podjetij z žitom (koruso, ječmenom in ovsom).

D. V.

